

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Knizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Lou, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnald, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 1 Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel. — Loose nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur:
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Uit de Schrift: Vakantie-balans. (Pred. 9:10). — Kerkelijk Leven: Reorganisatie, geen reformatie. III. Ook in Indië bezwaren. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

UIT DE SCHRIFT.

Vakantie-balans.

Alles, wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht; want er is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, daar gij heengaat.

Prediker 9:10.

Voor de meesien spoedt de vakantie ten einde of ligt reeds achter den rug.

Men maakt de balans op van zijn uitgaven. En weinigen zullen er zijn, die geen tegenvalers hebben te boeken.

Men zint op middelen om de schade in te halen. Toch zou het van geen hoogstaand leven getuigen indien bij het balans opmaken alleen aan het geldelijke werd gedacht.

In dat geval zou het materialisme u in zijn greep hebben.

Er zijn hogere dingen, waarmee gij moet rekenen.

Vooraf dit: heeft de tijd van rust en ontspanning beantwoord aan zijn doel.

Het doel van die weken kan geen ander zijn, dan dat gij geestelijk en lichamelijk beter tot den arbeid, waartoe God u riep, zijt toegerust.

De Prediker vermaande: alles, wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht.

Alle krachten moet gij aan uw levenswerk geven.

En vakantie is dan alleen gerechtvaardigd, wanneer zij de verminderde reserve aan krachten weer aanvult.

Wanneer gij verkwikt en verrijkt u weder aan den arbeid schikt.

Wanneer gij te beter aan uw roeping beantwoorden kunt.

Toch zal menigeen in onzen tijd, als hij ook daarover een balans opmaakt, op een tekort stuiten.

Is het niet dikwijls zóó, dat de vakantie-genieting zóóveel inspanning vraagt, dat men den eersten tijd juist minder bekwaam is tot den arbeid?

Dat de arbeidslust, in plaats van versterkt, achteruitgelopen is?

Dat men wat de hand moet lichten met zijn werk, om van zijn vakantie weer op adem te komen?

Dat men aan den werktijd moet ontwoekeren wat men kan, om lichaam en geest de nodige rust te geven?

Dat is ook een kwaad onder de zon.

Een groot kwaad zelfs.

Gij moogt daarover niet heenloopen.

Dat de vakantie-gelegenheid is vernutmd hebbe onze volle sympathie.

Maar ook hierin moet uitkomen, dat gij een christen zijt.

Dat gij uwszelfs niet zijt.

Dat ook uw tijd niet van u is.

Heel uw leven moet één schakel vormen.

Alles wat daarin is moet uitloopen op de verheerlijking Gods.

Ook in de vakantie hebt gij God te verheerlijken met lichaam en geest, welke Godes zijn.

Gij hebt te bedenken, wat God u voor de hand heeft gelegd om dat te doen.

Gij hebt te bedenken, dat er geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid is in het graf, daar gij heengaat.

Daarom: is uw vakantie-balans sluitend?

Zoo niet... den weg weet gij.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Reorganisatie, geen reformatie.

III.

In deze artikelen wordt besproken het reorganisatie-rapport, ingediend bij de Synode der Ned. Herv. Kerk.

Zij hebben geen polemisch doel, maar dienen ter oriëntering van onze lezers.

En uit den naam van Commissie en Rapport, welke trouwens overeenkomt met de opdracht, en uit het „Inleidend woord” blijkt, dat aan de zoo noodige Reformatie der Ned. Herv. Kerk niet gedacht wordt. Reorganisatie en Reformatie verschillen breed.

De Dordtsche Kerkenorde wenscht de Commissie zelfs niet als leidraad. Welke bezwaren ook tegen het reglement van 1816 worden ingebracht, niet dit, dat de autonomie der plaatselijke kerken werd opgeheven. De grondstructuur oec van dit reorganisatieplan is het genootschap.

De belijdenis is volgens dit rapport niet akkoord van kerkelijke gemeenschap, maar slechts gemeenschappelijk getuigenis van de Kerk. De Commissie wil geen landing aan de geheele belijdenis, maar aan het centrum, aan „geest en hoofzaak” van de belijdenis, mits deze „geest en hoofzaak” worde omschreven.

Het artikel telert, dat het ernstigste bezwaar tegen het reglement van 1816 in het rapport zelfs niet wordt genoemd, n.l. dat het lijfrecht ingaat tegen Gods Woord. In deze voorgestelde reorganisatie werkt blijkbaar niet de drang om de Kerk in te rekelen overeenkomstig de instelling van Christus en de apostelen.

De eerste reden tot organisatie wordt ontbond aan een fictie... de fictie van de volkskerk.

Als tweede reden wordt opgegeven, dat de tegenwoordige organisatie vele misstanden en misverstanden heeft veroorzaakt. Het is echter de vraag, of deze bij verwerkelijking van dit plan niet zouden verminderen.

De derde reden is het meest opportunistisch. De huidige organisatie biedt geen ruimte om het groote-stads-probleem, enz. op te lossen. Kon daarvoor echter niet met een geringe wijziging volstaan?

Veronderstelt men, dat men zich op ethische voornemens beroept, waar het gaat om de ontwikkeling van het klassieke Gereformeerde Kerkbegrip.

Over leetucht wordt slechts onder de grootste reserve gesproken. Niet afwijkingen van de leer, zelfs niet excessen, maar alleen ondermijnende excessen mogen bestreden. En dan wordt dit „bestrijden” nog zóó verzacht, dat men niet behoeft te vragen, wat er van die leetucht worden zal.

Het centrum van de belijdenis wordt gezocht in „de belijdenis van Jezus Christus, Gods eniggeboren Zoon, onzen Heer”. Zelfs de apostolische geloofsbelijdenis is dus als centrum nog te breed. Allerlei richtingen kunnen dan in de Herv. Kerk worden geduld. Misschien heeft de commissie zóó ten minste de modernisten te kunnen weren. Maar ook daarmee kon zij wel eens bedrogen uitkomen.

Na de verschijning van ons eerste artikel heeft het lid der Reorganisatie-Commissie, Dr J. Riemens, een ietwat alarmeerend ingezonden stuk in „De Nederlander” geplaatst.

Daarin werden ons eenige verwijten gedaan.

Mogen we die verwijten wat kalmer opnemen dan ze werden geschreven?

Liefst willen wij ze als een interruptie behandelen.

Daarbij blijven we echter onze oogen op ons doel richten, n.l. om onze lezers op de hoogte te brengen van wat er in de Hervormde Kerk op het oogenblik gaande is.

Van polemieken heb ik opzettelijk afgezien, omdat ik daarvan weinig vrucht verwacht.

Gezien de tegenwoordige verhoudingen kunnen de Gereformeerden weinig invloed op hun Hervormde broeders oefenen.

En wij beelden ons niet in, dat wij daarop een uitzondering maken.

Er zijn zelfs na de Doleantie tijden geweest, dat er meer — ik zeg niet: officieel — maar meer „Sympathie des Geistes” tusschen sommige groepen in de Nederl. Herv. Kerk en onze Gereformeerden was dan op het oogenblik.

Wij betreuren dit diep.

Wij hopen op betere tijden.

Wij willen zelfs op middelen zinnen om daarin zóoveel mogelijk verbetering te brengen.

Maar voor het heden hebben we met den feitelijken toestand te rekenen.

En wij zijn — gelijk we reeds eer uitspraken — van gevoelen, dat er voor een vruchtdragende polemieken meer contact behoort te zijn.

Dan — al ligt polemieken buiten onzen gezichtskring, zoo nemen we toch met belangstelling kennis van al wat van Hervormde zijde tegen onze artikelen wordt ingebracht.

En al behouden wij ons eenige vrijheid voor, daarop al of niet te antwoorden, zoo willen we als het tot eenig nut kan leiden, gaarne rekenschap geven.

Dr Riemens dan verwijt ons, dat wij uit „De Nederlander” citeeren en niet uit „de stukken zelf”.

Persoonlijk hebben we hem reeds geschreven, dat wij niet wisten, dat die stukken verkrijgbaar waren. Wij hebben hem dan ook om het adres gevraagd en ze daarop per omgaande besteld. Ons blad heeft steeds de gewoonte de bronnen zelf te raadplegen. Maar dan moeten we ook weten, dat die bronnen binnen ons bereik liggen. Wij lezen al de leidende organen van elke richting binnen de Ned. Herv. Kerk. In geen enkel daarvan was de verschijning van het Reorganisatie-rapport aangekondigd. We hebben ze er naarstig op nagezien. Wanneer er voor onze Synode belangrijke rapporten verschijnen en ze worden afzonderlijk verkrijgbaar gesteld, dan wordt dit op duidelijke wijze het publiek kond gedaan. Maar hier ontbrak elke publicatie. Waar nu „De Nederlander” een „overzicht” gaf, dat meer dan een bladzijde besloeg, verkeerden we in de meening, dat men daaruit althans wel een juist indruk zou kunnen krijgen. En waar „De Rotterdammer” en „De Gereformeerde Kerk” hetzelfde „overzicht” bevatten zonder vermelding, dat het uit „De Nederlander” was overgenomen, dachten we hier met een min of meer officieel communiqué te doen te hebben. Een bepaald onveiligen weg hebben we dus niet gekozen. Wij hebben ook nu nog in dat „overzicht” nog wel zóoveel vertrouwen, dat we op grond daarvan ons een algemeen oordeel durven veroorloven.

Gaarne bestudeeren we echter de details uit het rapport zelf. Mocht het blijken, dat eenige rektifikatie van nood is, dan zijn wij daartoe onmiddellijk bereid.

Echter blijkt uit het ingezonden stuk van Dr Riemens niet, dat wij, afgaande op het uittreksel in „De Nederlander”, ons in eenig opzicht aangaande de bedoeling van de Commissie tot Reorganisatie hebben vergist. Integendeel werden we in ons gevoelen versterkt.

Dr Riemens bevestigt het zelf, dat het rapport geen reformatie bedoelt. Daarvoor was de Commissie niet benoemd, zegt hij. Ook dit hebben we reeds opgemerkt. Hij acht dat gelukkig. Dat is natuurlijk een kwestie van beoordeling, maar heeft met een onjuiste opvatting van het rapport niets te maken. „Reeds hier gaapt een onoverkomelijke kloof tusschen de opvatting van den schrijver en de commissie tot reorganisatie”, zoo konstateert hij. „Kan best zijn, dat hij gelijk heeft, al spreken wij het „onoverkomelijk” liefst niet zoo gauw uit. Want dat er zignerszids een misvatting bestaat omtrent ons inzicht, blijkt wel uit deze passage: „Wij beelden ons niet in, dat wij zoo maar eens eventjes de „reformatie der kerk” kunnen „ter hand nemen”. Welnu, in dit opzicht althans is de kloof tusschen ons niet „onoverkomelijk”. Wij hebben ook met geen woord bevestigd, dat dit „zoo maar eens eventjes” kan gaan. De geschiedenis der kerk, ook van Afscheiding en Doleantie, heeft dat wel anders geleerd. Wij hebben zelfs betoogd, dat „reorganisatie” niet zoo maar eens eventjes zal lukken. Alleen, wat wij ook om onze broeders in de Ned. Herv. Kerk zoo graag hadden gewild, is, dat ze tenminste de eerste

stappen tot reformatie hadden gedaan. Maar dat werd juist nagelaten. De Commissie tot Reorganisatie had kunnen rapporteren: „Wij zijn nu ripe overweging tot de konklusie gekomen, dat de Kerk niet te reorganisatie is, wil zij waarlijk aanspraak maken op den naam van een Hervormde of Gereformeerde Kerk. Wij kunnen met niets minder dan met reformatie toe”. En al had het rapport geen anderen inhoud gehad, dan zou het als een eerste poging tot reformatie kunnen zijn aangemerkt. Maar zou dit concept tot reorganisatie worden aangenomen, dan zou juist, naar wij vreezen, de reformatie op de lange baan worden geschoven. De prikkel tot reformatie wordt er o.i. door afgestompt.

Blijft men zich ook na verwerping van dit plan in deze lijn bewegen, dan komt er van reformatie niets. Dan blijft de scheiding tusschen onze broeders in de Herv. Kerk en ons bestendigd. Dan is er geen belofte van kerkelijke hereniging, ook niet voor de toekomst. Wij behoeven zeker niet te herhalen, dat wij onze broeders niet den weg van Scheiding of Doleantie willen opdringen. Wij zouden ons verheugen, wanneer zij een anderen en zelfs beteren weg konden uitdenken. Maar op de manier als heden wordt voorgesteld komen we niet bij elkaar. En kan Dr Riemens het ons niet vergeven, dat ons dit aan het hart gaat?

Inzonderheid is Dr Riemens er niet over te spreken, dat wij er zuik een klem op legden, dat de Commissie niet alleen niet tot de Dordtsche Kerkenorde terugkeerde, maar naar haar eigen verklaring die zelfs niet als leidraad wilde kiezen. Daaruit maakten wij de gevolgtrekking: „De klassiek-Gereformeerde presbyteriale Kerkorde” wordt eenvoudig op zij gezet.”

Daartegenover beroept Dr Riemens zich op het rapport.

Wij willen dit woordelijk overnemen.

In ons rapport staat letterlijk: „In aanmerking nemende, dat het concept van 1809 gerekend heeft met de tegenwoordige orde van zaken, d. w. z. na 1796, scheiding van kerk en staat, naar de grondwet van 1806, en dat deze orde van zaken, principieel staatsrechtelijk, tot op den huldigen dag voortduurt, meende de Commissie niet de Dordtsche Kerkorde als leidraad te moeten gebruiken bij haar ontwerp...” De reden, waarom de Dordtsche Kerkorde zonder meer niet geschikt is, bestaat dus niet daarin, dat zij den klassiek-presbyteriale Gereformeerde kerkvorm representeert — waarmee dan N.B. de commissie niet te maken zou willen hebben! — maar dat de Dordtsche Kerkorde een verhouding van Kerk en Staat onderstelt, die thans niet meer de verhouding is.

Daarmede is noch gezegd noch bedoeld, dat de Dordtsche Kerkorde nu door de commissie ter zijde gelegd is; integendeel: wie ons rapport doorbladert, ziet in de toelichting telkens, dat met genoemde Kerkorde rekening is gehouden en dat in haar een waardevol Document is gezien, hetwelk over allerlei vraagstukken licht geeft; alleen — als leidraad konden we, wegens de veranderde verhouding van Kerk en Staat, haar niet nemen.

Blijkbaar zou de schrijver in „De Reformatie” alleen dan tevreden zijn, wanneer wij het Gereformeerde met het independentistische standpunt hadden vereenzelvigd, en wanneer we alleen naar het verleden, en niet naar de toekomst hadden gezien.

Dat de belijdenis van den Naam des Heeren — gelijk Hoedemaker en Gunning zoo vaak daarover hebben geschreven — ons in de Kerk nog meer waard is dan een of ander artikel, en dat we deze belijdenis niet als artikel maar als centrum van heel de belijdenis waardeeren, blijft ons een heilig voorrecht, ook al spot prof. Hepp: „tant de bruit pour une omelette”, „veel drukte om 'n kleinigheid”.

Met den besten wil kunnen wij niet inzien, hoe deze nadere toelichting onze kritiek ook maar in het minst krachteloos maakt.

De weergave van „De Nederlander”, dat de Commissie de Dordtsche Kerkenorde niet als leidraad wil nemen, blijkt alzo juist.

Wat uit het rapport wordt aangehaald spreekt dit met geen enkel woord tegen.

Ja maar, zegt Dr Riemens, in de toelichting wordt toch met genoemde Kerkenorde rekening gehouden, zij wordt daarin beschouwd als een waardevol Document, dat over allerlei vraagstukken licht geeft.

Met Uw welnemen, is ons antwoord, maar daarmee is onze stelling niet omvergeworpen, dat zij als Kerkenorde is op zij gezet.

Of men haar al voor een „waardevol Document” houdt, beteekent nog niet, dat men haar als Kerkenorde nog, zij het ook in kwintessens, handhaaft.

Neen, door haar zelfs niet als leidraad te begeeren, bewijst juist, dat men haar als Kerkenorde zelfs in haar kwintessens loslaat.

Indien te eener tijd het verdrag van Versailles door een ander wordt vervangen, waarvan men verzekert, dat het oude verdrag daarbij zelfs niet als leidraad heeft gediend, dan mag men toch zeker, al beschouwt men het verdrag van 1918 nog als een „waardevol Document”, dat over allerlei vraagstukken licht geeft, konkludeeren, dat dit als verdrag is op zij gezet.

Of wil men een ander voorbeeld? Hoevelen zijn er niet, die de Schrift noch in haar geheel aannemen, noch als leidraad handhaven, maar die gaarne beweren, dat zij voor haar „een waar-

vol Document” is, dat over allerlei vraagstukken licht geeft? Hebben wij dan niet het recht om het hun voor te houden: daarmee zet zij de Schrift als Schrift op zij?

Men verlieze hierbij het derde van vergelijking niet uit het oog.

Ons dunkt, dit is toch volkomen logisch.

Dr Riemens betoogt verder, dat de Commissie de Dordtsche Kerkenorde niet als leidraad zelfs kon aannemen, omdat de verhouding van Kerk en Staat veranderd is.

Maar, zoo vragen we, hoe hebben de Gereformeerde Kerken in deze gehandeld?

Men zal dezen kerken toch niet voor de voeten kunnen werpen, dat zij met de veranderde verhouding van Kerk en Staat geen rekening hebben gehouden.

Juist wordt ons van Hervormde zijde telkens verweten, dat wij dit al te zeer hebben gedaan en daarmee het voetspoor der vaderen hebben verlaten.

En toch hebben die Kerken de Dordtsche Kerkenorde in haar geheel aanvaard en haar in 1905 slechts op enkele punten, vooral waar het de verhouding van Kerk en Staat betrof, herzien.

Voor haar is de oude Dordtsche Kerkenorde al zoo veel meer dan leidraad, hoewel de gewijzigde toestanden in zake Kerk en Staat stellig niet minder, eer meer, in rekening zijn gebracht, dan de Reorganisatie-commissie heeft gedaan.

De reden, waarom men niet tot de Dordtsche Kerkenorde, zelfs niet als leidraad, terugkeerde, kan derhalve onmogelijk in de voornoemde veranderde omstandigheden liggen.

De Gereformeerde Kerken strekken daarvoor ten bewijs.

De reden moet elders gezocht, n.l. daarin, dat men niet al te sterk van de tegenwoordige organisatie der Ned. Herv. Kerk wil afwijken en de in de negentiende eeuw opgekomen genootschaps-idee niet wil prijsgeven.

Ook vergist Dr Riemens zich ten eenenmale, als hij hieraan toevoegt, dat wij blijkbaar alleen dan tevreden zijn, wanneer de Commissie het Gereformeerde standpunt met het independentistische had vereenzelvigd.

Het is ons niet onbekend, dat een blad als „De Gereformeerde Kerk” ons gedurig van independentisme beschuldigt.

Wij hadden van een man als Dr Riemens niet verwacht, dat hij die beschuldiging zou overnemen.

Ons artikel zou te uitvoerig worden, wanneer wij hier het wezen van het independentisme gingen uiteenzetten.

Wij bepalen ons hiertoe: één der essentiële trekken van het independentisme is, dat in dat stelsel het kerkverband een quantite négligeable is.

Durft men met de hand op het hart te verklaren, dat dit in de Gereformeerde Kerken ook het geval is?

Op de Synode te Assen, waarover onder meer onze Confessionele broeders zoo slecht te spreken zijn, is dat wel anders gebleken.

Daar is voor de zooveelste maal het independentisme in de kerkrechtelijke beslissingen veroordeeld.

Het Gereformeerde standpunt ligt juist beveiligd zoowel voor het independentistische als tegen het collegialistische (genootschappelijke) gevaar.

Tegenover de vrees van Dr Riemens staat onze vrees, dat hij het Gereformeerde standpunt met het collegialistische vereenzelvigt.

Vervolgens tast Dr Riemens ook hierin mis, dat wij alleen dan voldaan zouden zijn, wanneer de Commissie alleen naar het verleden en niet naar de toekomst had gezien.

Zoeken de Gereformeerde Kerken dan soms in repressatie heil?

Leven zij geheel in het verleden?

Zien zij niet in de toekomst?

Geestverwanten van Dr Riemens hebben het wel anders getuigd.

Zij wilden de Gereformeerde Kerken den lof niet onthouden, dat zij in velerlei opzicht de Hervormde Kerken vooruit zijn.

Het rapport noemt als problemen op wier oplossing de organisatie van 1816 niet berekend is: de groote stadskerken, de zending, de diaconale vraagstukken.

Nu zijn onze kerken wat het groote-stads-probleem betreft volstrekt niet, waar zij behooren te wezen. Dit stemmen we volmondig toe.

„De Reformatie” hamerde er gedurig op, om ook in deze in de reformatie voort te varen.

Wij zelf hebben meer dan eens het pleit gevoerd voor de vorming van zelfstandige kleinere kerken.

Toch gelooven we, als te roemen ons oorbaar is, dat de Gereformeerde Kerken zelfs hierin op de Ned. Herv. Kerk een niet onbelangrijken voor-sprong hebben.

Let men er op, hoeveel zielen voor rekening komen van een Hervormd predikant en hoeveel voor zijn Gereformeerden collega in dezelfde stad, dan is het verschil enorm.

En dat, terwijl voor geen enkelen Gereformeerden predikant de Staat ook maar een stuiver betaalt.

Welk een achterstand er desondanks bij ons nog bestaat, onze Kerkenorde is er in geen geval debet aan.

Dit is juist het prachtige in haar, dat zij ook voor de toekomst de gewenschte elasticiteit bezit.

Toen de Geref. Kerk van Den Haag zich in twee zelfstandige kerken splitste, behoeft de Kerkenorde daarvoor niet te worden gewijzigd.

Had zij zich in zes zelfstandige kerken gesplitst, dan zou de Kerkenorde daartegen evenmin in verzet zijn gekomen.

Op dit punt is zij niet alleen toereikend voor de naaste, maar zelfs voor de allerverste toekomst.

En nu het tweede met name aangeduide probleem: de Zending.

Van Leiden, waar Dr Riemens woont, is Oegstgeest niet ver verwijderd.

Hij informeerde aan de Zendingsschool aldaar eens, hoe men er over de Zending der Gereformeerde Kerken oordeelt.

Men zal hem daar wel uitleggen, hoeveel perspectieven de Gereformeerde Zending opent.

En dat dank zij onze Zendingssorde, die zich geheel bij onze Kerkenorde aansluit.

Met name voor de Zending is ons oog op de toekomst gericht.

Thans het derde probleem: de diaconale verzorging.

Statistisch kunnen de diaconale cijfers van onze Kerken in elk opzicht een vergelijking met die der Ned. Herv. Kerk doorstaan.

Hetzelfde geldt van de wijze der armverzorging.

Wij weten niet of Dr Riemens ons „Diaconaal Correspondentieblad” geregeld leest.

Daarin worden tal van actuele vraagstukken besproken.

Ook wordt niet verzuimd op de toekomst acht te geven.

Wij zeggen dit alles niet om onszelf op iets te laten voorstaan, maar om het leven naar onze Kerkenorde te recomanderen.

Blijft nog het slot van Dr Riemens' stuk over. Hierover moeten wij ons ernstig beklagen.

Dr Riemens licht de lezers van „De Nederlander” niet alleen onvoldoende, maar verkeerd in en wekt bij hen van ons een indruk, die aan de waarheid, ook in haar ethischen zin, tekort doet.

Wij schreven letterlijk: „En het (n.l. het Reorganisatie-rapport) werkt daarvoor (n.l. voor de reorganisatie) een plan uit, waarvan menigeen in de Ned. Herv. Kerk zal zeggen: tant de bruit pour une omelette, d. i. veel drukte om een kleinigheid”.

In het verband gelezen kan dit niet anders betekenen dan: in de praktijk zal deze reorganisatie zoo weinig blijken te verschillen van de tegenwoordige organisatie, dat menigeen in de Herv. Kerk zal zeggen: moest daarvoor zooveel stof opgejaagd?

Dr Riemens betreft dit niet, gelijk wij deden, op het resultaat der reorganisatie, maar op de waarde van „de belijdenis van den Naam des Heeren” boven een of ander artikel en hij geeft voor, dat wij daarmee spotten.

Dit nu kan niet door den bengel.

Wat moeten de lezers van „De Nederlander”, die geen kennis dragen van ons artikel, hiervan denken?

Daarmee had Dr Riemens moeten rekenen.

Zijn voorlichting is in deze niet alleen het tegendeel van objectief, maar zelfs subjectief in een kwaliteits, welke niet met zijn persoonlijkheid overeenkomt.

Hij verschuift de kwestie en dicht ons een gesteldheid toe, waarin wij niet verkeeren.

Overigens heeft deze „interruptie” ons de gelegenheid geboden om het een en ander uit te spreken, dat wellicht dienen kan tot sterking van het kerkelijk besef.

— Ook in Indië bezwaren.

Indertijd bespraken we het geval van Dr D. K. Wielenga, die in Bandoeng als leeraar aan het Christelijk Lyceum werd benoemd en uitsluitend om zijn radikaal als Dienaar des Woords te behouden, door den kerkeraad van Bandoeng als tweede predikant werd beroepen.

Buiten den persoon van den beroepene om, die ons zeer sympathiek is, opperden we bezwaren tegen de wijze, waarop in Indië deze zaak is aangevat.

En dat al weer niet om de broeders in Indië te treffen met kritiek, maar omdat dit geval het meest recent was van de gevallen, die daarmee op één lijn staan.

Wij hebben hier alleen het generaal belang onzer kerken op het oog.

Het blijkt nu, dat ook in Indië het bezwaar wordt gevoeld.

Dr A. Ringalda, de nieuwe hoofdredakteur van het „Kerkblad van de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch-Indië” (lijde onder zijn nieuwe waardigheid zijn arbeid als medewerker aan ons blad niet!) schrijft daaromtrent:

Nu Dr Wielenga echter blijkbaar geen emeritaat kon verkrijgen, bleef slechts de weg open, dat hij te Bandoeng beroepen werd als tweede predikant. Niet allen zijn met deze oplossing even ingenomen. En ware deze

zaak op o gekomen, bleken zij beroeping besloot, en ren, dit i tracta. In bespreking tot de con Toch is n zaak van ten er hie de vergad kan same derheid t van de G zich juist havige n wijze afn voor gehu doen verh dat hier i Het wa geweest, i zoek van het beroe uitgesprol kantsplaa deze zaak een indru gesproken gester en. De Classi dit geval loeng en Wij hoj ken nog i kwestie d roep gesl wordt, he Over de i peeren, is en om zij hier verri kom! De hem in a

Dit lijkt

Een cla om in zu beslissing

Drie we Of de

afwachten. Of een

eenroepen. Of op e

ken nog t De laar

Want a kan toch

geen konk Men me

eerst gescl orde zijn.

Het is krale gege

Er was doeng.

Het ging lenga.

Het gok die als ty

die konkr te doen l

Het gev. Het beti

of andere dan in de

Het is g Want di

Wat is Aan der

onze kerke gelingen o

Maar na konkrete ni

praktisch l achter de

In het l

lijk leven En de l

Met ver

zaak schre

lenga's arl

„De Rotte

op wat ik v

de bestrijdi

wordt door

staart aan c

nem. Hetze

poloniel. v

Merkwaar

alweer won

Letterlijk

er niet ove

het er ook

af mag sta

in Utrecht

ndanks bij ons
er in geen geval

, dat zij ook voor
liciteit bezit.
nag zich in twee
efde de Kerken-
wijzigd.
kerken gesplitst,
evenmin in ver-

ereikend voor de
verste toekomst,
aangéduide pro-

woont, is Oegst-

igsschool aldaar
ing der Gerefor-

hoeveel perspek-
opent.

sorde, die zich
uit.

ons oog op de

aconale ver-

cijfers van onze
dijking met die

armverzorging,
ons „Disconaal

le vraagstukken

toekomst acht

is zelf op iets te
ven naar onze

iens' stuk over
beklagen.

„De Nederlan-
verkeerd in

ruk, die aan de
in, tekort doet,

(n.l. het Reor-
or (n.l. voor de

van menig-
zal zeggen:

nelette, d. i.
igheid”.

niet anders be-
ze reorganisatie

van de tegen-
u in de Herv.

tooveel stof op-

dijk wij deden,
s, maar op de

den Naam des
el en hij geeft

gel.

„Nederlander”,
artikel, hiervan

rekenen.

leen het tegen-
bjektief in een

onlijkheid over-

ons een gesteld-
en.

e” ons de ge-
i ander uit te

ot sterking van

van Dr D. K.

eraar aan het
en uitsluitend

Woords te be-
Bandoeng als

epene om, die
we bezwaren

deze zaak is

eders in Indië
dit geval het

, die daarmee

il belang onzer

het bezwaat

redakteur van
de Kerken in

nieuwe waar-
aan ons blad

zaak op onze jongste Classicale vergadering ter sprake gekomen, zoo zou dit zeker ook in dien kring wel gebleken zijn. Formeel is zeker juist gehandeld toen de beroeping van Dr Wielenga ter sprake kwam, en men besloot, aangezien de stukken nog niet aanwezig waren, dit punt te verschuiven naar een Classis Contracta. Inderdaad kan een Classis geen theoretische bespreking gaan houden, maar heeft zich te bepalen tot de concrete gevallen, die ter tafel worden gebracht. Toch is het m.i. niet wijs geweest van de Classis, de zaak van Dr Wielenga aldus af te handelen. Wij moeten er hier in Indië ernstig mee rekening houden dat de vergadering der Kerken slechts éénmaal per jaar kan samen komen. Het was bekend, dat velen, inzonderheid te Bandoeng, met belangstelling de uitspraak van de Classis afwachten. En dan moet een Classis zich juist van zulk een precare kwestie als de onderhavige niet op formeel-goede, maar materieel-zwakke wijze afmaken. Zeker er wordt een Classis Contracta voor gehouden, en daar kunnen alle Kerken zich doen vertegenwoordigen. Maar men weet zeer wel, dat dat hier in Indië praktisch vrijwel uitgesloten is.

Het ware voor Dr Wielenga heel wat aangenameer geweest, als de Classis, naar aanleiding van het verzoek van de Kerk van Bandoeng om approbatie van het beroep van Dr W., zich met enkele woorden had uitgesproken over deze beroeping en nieuwe predikantsplaats. Nu wekt het den indruk alsof de Classis deze zaak niet goed aandurfde, en zich maar stil hield; een indruk, die meer kwand dan goed werkt. Nu wordt gesproken van een politieke zet en een diplomatieke geste; en... men heeft dan aanleiding toe gekregen. De Classis heeft zoo iets te voorkomen en had dat in dit geval zeker moeten doen. Het ware en voor Bandoeng en voor Dr Wielenga veel beter geweest.

Wij hopen op een en ander bij onze Classis-indrukken nog wel terug te komen. Hoe men echter over de kwestie denken moge, laat ons allen, wanneer het beroep geapprobeerd wordt en Dr Wielenga bevestigd wordt, hem met hartelijkheid en meeleven ontvangen. Over de zaken, die zich rondom zijn persoon groepeeren, is nader te spreken. Maar Dr Wielenga is ons en om zijn persoon, en om het belangrijk werk dat hij hier verrichten komt, van harte en met vreugde welkom! De Heere zegene hem in zijn arbeiden, en sterke hem in alle moeilijke tijden en gelegenheden.

Dit lijkt ons zeer juist gezien.

Een classis contracta is stellig niet de plaats om in zulk een belangrijke aangelegenheid een beslissing te nemen.

Drie wegen stonden open.

Of de volgende gewone classicale vergadering afwachten.

Of een buitengewone classicale vergadering bijeenroepen.

Of op de classicale vergadering, waar de stukken nog niet aanwezig waren, advies geven.

De laatste was misschien wel de beste.

Want al waren de stukken er nog niet, zoo kan toch moeilijk worden volgehouden, dat hier geen concreet geval aanwezig was.

Men meene niet, dat een concreet geval dan eerst geschapen is, wanneer alle formaliteiten in orde zijn.

Het is reeds genoeg, wanneer men over concrete gegevens beschikt.

Er was hier een concrete kerk: die van Bandoeng.

Het ging over een concreet persoon: Dr Wielenga.

Het gold hier een zeer concrete vraag: mag die als tweede predikant beroepen worden van die concrete kerk, alleen om hem zijn radikaal te doen behouden.

Het geval was niet uit de lucht gegrepen.

Het betrof niet iets, waarvoor wellicht de een of andere kerk te eeuiger tijd, zoo niet in deze, dan in de volgende eeuw, kon worden gesteld.

Het is goed, hierop even te wijzen.

Want die kwestie komt nog al eens voor.

Wat is concreet en wat niet?

Aan den eenen kant wake men er voor, dat onze kerkelijke vergaderingen zich niet in bespiegelingen over allerlei mogelijkheden verliezen.

Maar aan den anderen kant geve men aan het concrete niet zulk een beperkte betekenis, dat men praktisch het paard achter den wagen spant en achter de feiten aanloopt.

In het laatste geval is de leiding in ons kerkelijk leven weg.

En de lijn ook.

Met verwijzing naar wat we vroeger over deze zaak schreven, hopen ook wij, dat Dr D. K. Wielenga's arbeid in Indië gezegend zij.

HEPP.

PERSCHOOU.

Over Interkerkelijkheid.

„De Rotterdammer” is zoo vriendelijk, te antwoorden op wat ik verleden week opmerkte. Het lichaam van de bestrijding, die het blad geeft, is vriendelijk, en wordt door mij dankbaar aanvaard; voorts is er een staart aan dat lichaam en in deze cauda zit wat venen. Hetzelfde venen, dat ik meer aantrof in de polemiek, van wie zich interkerkelijk noemen.

Merkwaardig is, dat de zin, waar het op aankomt, alweer wordt weggelaten.

Letterlijk citeeren gebeurt niet dagelijks. Ik heb het er niet over gehad, dat men waardeeren mag. Ik heb het er ook niet over gehad, of men een kerkgebouw af mag staan aan de chr. geref. jongelingen, zooals in Utrecht door den geref. kerkeraad is gebeurd. „De

Rotterdammer” fantaseert maar weer wat, als het blad meent, dat ik den kerkeraad van Utrecht kwalijk nemen zou (althans anders dan hij zou handelen) zijn besluit inzake het afstaan van een gebouw. Want dat kan men doen, zonder een moment te beweren, wat „De Rotterdammer” beweert, dat God den bond van Chr. geref. jongelingen groot gemaakt heeft. Waarom moet men eerst een karikatuur geven, van wat ik zeg, om dan daarop te vechten? Omdat men den principieel-scherpen kant niet wil. Volgende tirade geef ik graag letterlijk weer (ik hoop, dat anderen ook eens er toe komen zullen, volledig te citeeren):

Goed „kerkelijk besef” verhindert ons niet dankbaar te erkennen den zegen Gods over andere kerkelijke organisaties. Daarom is het onze vaste overtuiging, dat niet alleen ons „interkerkelijk” standpunt ons veroorlooft met waardeering te spreken over den Chr. Geref. Jongelingsbond, doch dat zelfs een kerkelijk „Gereformeerd” standpunt dit niet zou beletten.

Wij zijn ervan overtuigd, dat in de Geref. Kerken inzonderheid geboden wordt voor den arbeid der Zending, welke uitgaat van die Kerken zelve, maar dat daarbij het werk der „Zending” in het algemeen niet vergeten wordt.

En wanneer in die kerken geboden wordt voor allen arbeid in Gods Koninkrijk, dan is daarbij zeker niet uitgesloten het werk van de Chr. Geref. Jeugdorganisaties, om ons ditmaal tot deze alleen te bepalen.

Wanneer men zich plaatst op streng „kerkelijk” standpunt en de eigen kerk houdt voor de „ware kerk”, dan wordt daarmee toch niet bedoeld, dat God Zijn zegen othouden zal over allen arbeid, die van andere Kerkformaties uitgaat.

Wij gelooven, dat God in Zijn barmhartigheid ondanks veel verkeeris in een kerkelijke organisatie, zegenen wil den arbeid van hen, die in die organisatie opkomen voor de majesteit van Gods Woord.

Aan de eene zijde houden wij streng vast, dat ieder schuldig is zich bij de „ware” kerk te voegen, en dat ieder zich terlede rekenschap heeft te geven, waarom hij zich door bijstand aan een bepaalde kerkformatie als lid in volle rechten verbindt.

Doch anderzijds gelooven wij evenzeer, dat God in Zijn barmhartigheid Zijn zegen wil geven over allen arbeid, die verricht wordt tot de eere van Zijn Naam en tot de komst van Zijn Koninkrijk.

Zelfs ons op „kerkelijk-Gereformeerd” standpunt stellend, zouden wij de door Dr Schilder gewraakte woorden voor onze rekening durven nemen. Veel minder meenen wij dus iets te mogen terugnemen; nu wij met ons blad een interkerkelijk standpunt innemen.

Wat heeft dat nu te maken met mijn opmerking? Geen ziel; het gaat er alles langs heen.

Hierover loopt het: „De Rotterdammer” wil interkerkelijk zijn.

Dat is best. Ik begeer van onze anti-revolutionaire dagbladen ook niets anders.

Maar dat beteekent dan ook, dat men van alles, wat zich op het christelijk erf voordoet, kennis neemt, objectief verslag ervan doet, maar zich niet inlaat met kerkelijke kwesties, op zulk een wijze, dat partij gekozen wordt vóór de eene, tegen de andere kerk.

Dit laatste deed „De Rotterdammer”.

Als het waar is, dat God den Chr. Geref. jongelingsbond heeft groot gemaakt, dan moet ik mij haastig tot dien bond beugen.

Dan is de zaak uit.

Men moet Gods naam niet ijdelijk gebruiken. God „laat” erg veel groot worden. Het Zoeklicht is groot. En het Leger des Heils. En het getal der Hervormden, die anders denken en vooral doen, dan wij. En misschien wordt er nog heel wat meer groot. De ethische nemen toe. Misschien is er ook nog toekomst voor de groep-Geelkerken.

Maar wie zegt: God heeft dit alles groot gemaakt, die heeft niet gepraat over die menschen en groepen alleen. Die heeft ook een stelling verkondigd omtrent den levenden God.

Die heeft een kwestie beslist.

Misschien kan ik „De Rotterdammer” mijn bedoeling duidelijk maken met volgend voorbeeld.

Evenals „De Rotterdammer” interkerkelijk is, maar politiek kleur bekent, zoo zijn er ook inter-politieke bladen, die evenwel kerkelijk kleur bekennen.

Wat zou „De Rotterdammer” er van zeggen, als „De Reformatie”, of „De Heraut” of „De Basuin” eens bij het jubileum van de groep der Staatkundig-Gereformeerden — die ook zeker groeien zal — zou schrijven: wij zijn interpolitiek, God heeft de groep van ds Kersten groot gemaakt; wel gefeliciteerd? En het is een armzalige hobby, die Kerstianen zoo dagelijks na te rekenen?

Dat zou een streep halen door wat thans „De Rotterdammer” schrijft in verkiezingsdagen, nu het blad — volkomen terecht — bewijst, dat misverstand en wetenschappelijke lichtvaardigheid de groep-Kersten den wasdom verleent.

Dat een organisatie groeit, heeft niets met zegen te maken. Dat kan ook een oordeel zijn. Zegen is er alleen in de gehoorzaamheid.

En voorzover de christelijk gereformeerden hun jongen menschen „de groote levensbeginselen” leeren, doen zij wel, en volgen zij na, wat anderen — die zij wekelijks te licht bevinden — begonnen zijn.

Maar voorzover zij die jongelingen opvoeden tot het christelijk-gereformeerd zijn, voorzover ds Hilbers en anderen die jonge menschen leeren te gelooven, wat dui-zenden „Rotterdammer”-lezers volstrekte onwaarheid noemen, voorzover zij over de Vrije Universiteit en over dr A. Kuyper etc. onware dingen leeren, voorzover zij hen — precies als „De Wekker” e.a. — houden buiten de groote kwesties van hun eigen beginselen, zoodra die maar eens concreet worden aangepakt, — voorzover dit alles, en nog veel meer, waar is, zeg ik: God laat veel toe, maar „toelaten” is geen approbatie.

Ik geloof er niets van, dat God dien Bond groot gemaakt heeft. Als ik het geloofde, moest ik mij bekeeren tot dien Bond.

En als nu „De Rotterdammer” interkerkelijk wil zijn, dan moet het blad niet gaan beslissen, wat de Almachtige God zoo al goedkeurt en „met zegen kroont”.

Wat de afgevaardigde van den Bond van J.V. op G.G. zei, was dan ook heel iets anders. Evenals wat het orgaan van dezen Bond schreef. Het is weer, zich van mijn betoog afmaken, als het blad zegt: daarmee zal ds S. het wel oneens zijn.

En nu we toch openhartig met elkaar spreken, moet me nog iets meer van het hart.

„De Rotterdammer” zal wel begrepen hebben — anders verwonder ik mij — dat ik die paar zinnestjes niet schreef zonder aan meer te denken.

Dat ik eindelijk eens iets zei aan het adres van dit blad (dat zich over sympathie bewijzen van mijn kant niet te beklagen heeft) is een gevolg van mijn overtuiging, dat „De Rotterdammer” den laatste tijd volstrekt niet interkerkelijk is.

Het blad is dat geweest; toen het n.l. objectief alle in aanmerking komende groepen tot hun recht liet komen, doch zich voorts hield buiten niet-politieke beginselkwesties.

Maar in den laatste tijd — velen weet ik, die er ook zoo over denken, ook onder predikanten — bestaat de z.g. interkerkelijkheid feitelijk in een veel-kerkelijkheid. Vandaag een gereformeerd geluid — dat ik niet verlang —, morgen een christelijk-gereformeerd stem (God heeft hun Bond doen wassen), — overmorgen een geelkerkiansche stem (als b.v. in kerknieuws iemand geelkerkiansche lectuur aanprijst, omdat we toch naar de stem van onze „geestelijke leidslieden” moeten luisteren, wel ja!).

Als dat zoo doorgaat, krijgen we binnenkort meer van die gekleurde vertoogen in kerknieuws.

Ik heb geen enkele bevoegdheid, „De Rotterdammer” de les te lezen over haar redactie-leiding. Ik heb wel bevoegdheid — gelijk iedereen — te zeggen: een redactie, die vandaag een schrifer een geelkerkiansch woordje laat pennen, en morgen een ander een christelijk-gereformeerd woordje, en overmorgen een ander weer een, laat ons zeggen, gereformeerd woordje, is niet interkerkelijk. Zij is veel-kerkelijk: en dat is het juist, wat ik opmerkte.

Velen hebben dit den laatste tijd met droefheid geconstateerd. Zij begrepen, dat de goede tijd voorbij is, toen één redacteur (de heer D. de Wit) het kerknieuws verzorgde, en hooren thans veel stemmen spreken, die ook velerlei zijn, — en niet altijd neutraal, d.w.z. niet interkerkelijk.

En dan zwijg ik nog van de berichtgeving. Soms schijnt een nietigheid in een minderheidsgroep honderdmaal meer te beteekenen, dan een betekenend verschijnsel in een groote groep. Minderheden ontzien — grang! Maar het moet niet gaan ten koste van de massa, van hen, die het eerst en het langst en het meest bewaard trouw zijn aan onze dagbladers. Sprekt de historie niet? Hoevelen zijn uit de groep-Geelkerken al ontrouw aan de A.-R. pers? Heeft God die groep straks ook als zoodanig groot gemaakt?

Laat „De Rotterdammer” een belangstellend lezer niet kwalijk nemen, dat hij het blad interkerkelijk wil houden.

En nu nog de staart met het gif?

Maar het is beter, daarmee een week te wachten.

Kinderkerken.

De „Rotterdamsche Kerkbode” geeft in een artikel de volgende passage:

De liefde voor kinderkerken is in de laatste jaren niet sterker geworden. Niet alleen in orthodoxe, maar ook in moderne kringen deden de oude argumenten, dat de kinderen er niets van verstanden en dat zij niet volgepropt moesten worden met dogma's, geen opgeld meer. De waardeering van de prediking, voor de jeugd, werd weder grooter. In 1925 verscheen bij Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem een boek getiteld: „Uit mijn jeugd”, door Prof. Albert Schweitzer, Theol. Phil. Med. doctor. Deze geleerde, die in drie faculteiten doctor is, en die gezinsins tot de orthodoxen behoort, schreef (zie pag. 67) het volgende: „uit de godsdienst oefeningen, als kind bijgewoond, heb ik zin voor het plechtige en behoefte aan stilte en overpeinzing het leven in meegenomen, ik kan me niet indenken, dat ik zonder dat alles zou kunnen leven. Daarom kan ik de meening niet deelen van hen, die de jeugd niet wenschen te laten deelnemen aan godsdienst oefeningen voor volwassenen bestemd, voordat ze er iets van begrijpt. Het komt heelmaal op het begrip niet aan, maar op het tegenwoordig zijn bij een plechtigheid. Dat het kind de groote menschen in plechtige aandacht verzonken ziet, en van die stemming een diepen indruk krijgt, dat is het wat van groote betekenis voor de jeugd is.” Ziedaar een getuigenis van een man, die niet bevooroordeeld kan genoemd worden.

Kinderen behooren in de kerk. Natuurlijk zullen de ouders met wijsheid moeten handelen. Een leeftijdsgrens kan hier niet aangegeven worden. Het eene kind kan veel eerder meegaan naar de kerk dan het andere kind.

Toen men begonnen was om te differentiëren, ging die zucht steeds verder. Eerst waren de kinderen apart gezet en daarna begon men jeugddiensten in te stellen, prediking voor de rijpere jeugd, die immers wat anders begeerde en wat anders noodig had dan de ouderen. Wij willen den iver van hen, die in zulke jeugddiensten voorgaan, waardeeren; wij willen niet ontkennen, dat er voor sommigen iets goeds uit geboren wordt, en dat er jeugdigen onder de prediking komen, die er anders niet meer zouden komen. Dat geven wij aanstonds toe; maar dat kan voor ons geen reden zijn om van ons standpunt af te gaan: de rijpere jeugd behoort onder de bediening des Woords in het midden der gemeente. Besef: men dan niet, als de differentiatie doorgetrokken wordt, dat men straks ook kan komen met den eisch: geef ons diensten voor intellectue-